

10

חוברת

קורל

הרפצא

קרפנין

בישראל ובתפוצות



ח ו ב נ ה ע נ י נ י ם

עמוד מס'

|         |               |                                                                      |
|---------|---------------|----------------------------------------------------------------------|
| 1 - 3   | - המערכת      | עס חוברת העשור של "קול יוצאי קרמניץ"                                 |
| 4 - 6   | - מ. גולדנברג | המשרוקיה של חיים-פנחס                                                |
| 6 - 7   | - י. רובל     | בספרייה ע"ש ריכ"ל של יוצאי קרמניץ, ליד אוניברסיטת ח"א                |
| 7 - 9   |               | הסכם בין ארגון יוצאי קרמניץ ובין אוניברסיטת ח"א<br>מיום 8.3.1972     |
| 10      | - פסח ליטב    | לקראת ייסוד קרן מילגות ליד אוניברסיטת ח"א מסעם<br>ארגון יוצאי קרמניץ |
| 11      | - מ. ג.       | האזכרה לקדושי קרמניץ                                                 |
| 13 - 14 | - ועד הארגון  | דין וחשבון בפני לשנים 1969 - 1970                                    |

הלכו לעולמם

|         |                     |                                                     |
|---------|---------------------|-----------------------------------------------------|
| 14 - 16 | - י. רובל           | ישראל אוטיקר ז"ל, ליפט מחוך חוברת זכרון של קבוץ נען |
| 17      | - מ. גולדנברג       | עזריאל בורן ז"ל                                     |
| 18      | - לאה ווילדרמן-ברשע | ישראל מנדל ז"ל                                      |
| 19      | - מ. גולדנברג       | ר"ר יהודה זכאי פישרמן                               |
| 19 - 20 | - ירון              | אשר כגן ז"ל, קבוץ שמיר                              |
|         | - י. רובל           | פ ס י פ ס (הכלל והפרט) ליפט                         |

|         |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|---------|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 21 - 25 |  | במועדון קרמניץ; אורחים מארצות הברית; כא להשחקע;<br>פסח ליטב בן 75; החברה לאה ווילדרמן, החבר פישל<br>ספר - הצטרפו לוועד; אנשי קרמניץ - קולפי עלייה;<br>סרטם דו"ח כספי; חגובות קוראים; פולנים יוצאי<br>קרמניץ בלוגדון כוהבים לנו; ביום השנה למותו של<br>מרדכי בר-מור ז"ל; כועדת הקרן למילגות;<br>ברכות מזל טוב. |
|---------|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

\* \* \*

ועדת המערכת:

מ. גולדנברג, י. רובל, א. ארגמן, יהושע גולברג, מ. אות-יקר.  
עיצוב גרפי ורישום - אברהם ארגמן; חרובים - יהודית שטרן, חיפה.  
מחיר חוברת זו בארץ - 5 ל"י; בחו"ל - 1,5 דולר.

ההוצאה בחו"ל:

Willin Kogan, 6828 Juno St, Forest Hills N.Y. 11375 U.S.A.  
Marcos Katz, Ciudad de la paz, 1465 I.D. Buenos Aires Argentina  
Max Desser, 158 Anderson Ave. Winnipeg 4, Man. Canada.

כתובת המערכת: ארגון יוצאי קרמניץ, רחוב לה-גרדיה 67, חל-אביב.

א י ז נ ח א ל סוויס

- 27 א פרווי פון א סך הכל (צום צענטן נומער פון ק.י.ק.) - די רעדאקציע  
 29 די גרויסע שול, דער באר, חזנים און זינגער - מרדכי ב"ץ, בואנאס-אייירעס  
 36 די לעווינזאן-ביבליאטעק ביים חל-אביבער אוניווערסיטעט - י. רוכל  
 37 אסאך צווישן ארגון יוצאי קרעמעניץ און חל-אביבער אוניווערסיטעט  
 39 מדיסטן וויזים פון פרוי פאראסאוו אין ישראל - יהושע גאלבערג  
 40 א סמיפענדיק מאנד פון קרעמעניצער ביים ח"א אוניווערסיטעט - פסח ליטב  
 42 אלעאריעס פון קרויוון, א קרעמעניצער שרייבער אין רוסלאנד-חנה גאלדענבערג  
 44 די אזכרה פאר די קרעמעניצער קרשים - מאנוס גאלדענבערג  
 45 קיינער וויינט שוין לאנג ניס - יוסף קערלער  
 46 געסט פון אסעריקע - מ.ג.  
 47 א טרעפונג מיט מרדכי ב"ץ אין ניו-יארק - רוד ראפאפארט

הלכו לעולמם

- 49 ישראל אסיעקער ז"ל - מ. גאלדענבערג  
 52 ישראל מאנדל ז"ל - לאה ווילדערמאן-כארשאפ  
 52 חיה פאק ז"ל - ס.ג.  
 53 ד"ר יהודה צבי פישערמאן ז"ל - מ.ג.  
 54 ד"ר יאשא לאנדעסבערג ז"ל - יהושע גאלבערג  
 56 אסתר דובינס - י. שטערן  
 56 שפרינצע און ד"ר מאטום פונדיק - מ.ג.  
 57 מאניק גינדעט

- 58 פארשידענעס - א בינטל נייעס  
 אין סעמינאר; פסח ליטב (ליטוואק) בן 75; לאה ווילדער-  
 מאן-כארשאפ; פישל סעסער - קאאפסירט צום ווער;  
 קרעמעניצער - אקטיוו אין קליטת עולים; צום דריטן  
 יארצייט פון מרדכי בר-מור ז"ל - מאנוס  
 געלט באריכט; קאמיסיע פאר סמיפענדיק מאנדל מעלדונגן - י.ר.  
 קרעמעניצער פאליאקן אין לאנדאן שרייבן אנדז - יהושע גאלבערג  
 ספענדונגען פון אויסלאנד - י. גאלבערג  
 ארגענטינער אסטיילונג  
 באגריסונגען, טרויער אויסדריקן. \* \* \*

די רעדאקציע: מ. גאלדענבערג, י. רוכל, א. ארגמן, מ. אוח-יקר, יהושע גאלבערג,  
 גראמישע צייכנונגען - א. ארגמן; איבערזעצונגען - יהודית שפערן, א.א.

פרייז פון העפט (דאס מאל) - אין ישראל - 5 ל"י, אין אויסלאנד - 81,5.

פארשפרייטער אין אויסלאנד:

Willin Kogan, 6828 Juno St. Forest Hills N.Y. 11375 U.S.A.  
 Marcos Katz, Ciudad de la paz, 1465 I.D. Buenos Aires Argentina  
 Max Desser, 158 Anderson Ave. Winnipeg 4, Man. Canada.

אנרלע פון רעדאקציע: ארגון יוצאי קרעניץ, רח"ל גרדיה 67, חל-אביב, 67221.

עם חוברת העשור של "קול יוצאי קרמניץ"

אנו מגישים היום לקוראינו את החוברת העשירית של "קול יוצאי קרמניץ". זהו מעין יובל קטן ומן תראוי, בהזדמנות זו, לסקור את החוברות שהופיעו עד כה, ובמקצת – גם חוברת זו, סקירה עניינית ועד כמה שאפשר – אובייקטיבית. והרי אין דבר אובייקטיבי במסמרים, תאריכים ועובדות. החוברות לא הופיעו בתאריכים קבועים, היקפם אף הוא לא היה קבוע, וגם במחנהן חלו שנויים עד אשר הגיעו ליציבות מסויימת.

והרי לוח קטן על זמני ההופעה:

|          |   |           |    |                    |
|----------|---|-----------|----|--------------------|
| חוברת א' | - | 17.4.67,  | 32 | עמודים, מזה בעברית |
| " ב'     | - | 24.12.67, | 45 | " " "              |
| " ג'     | - | 1.8.68,   | 45 | " " "              |
| " ד'     | - | 15.12.68, | 57 | " " "              |
| " ה'     | - | 1.8.69,   | 48 | " " "              |
| " ו'     | - | 7.4.70,   | 56 | " " "              |
| " ז'     | - | 10.12.70, | 61 | " " "              |
| " ח'     | - | 25.7.71,  | 53 | " " "              |
| " ט'     | - | 29.2.72,  | 38 | " " "              |
| " י'     | - | 20.12.72, | 65 | " " "              |

השתדלנו להוציא את החוברת לקראת יום האזכרה השנתית לקדושי קרמניץ, אך לא חמיד הדבר פלה בדיננו. לבתחילה – נחתן כל החומר בשחי השפות, אך במרוצת הזמן חדלנו להקפיד על כך, כדי לא לנפח את החוברת מעבר להיקף מביד, וגם מסיבות אחרות. נציין שמעולם לא חסר לנו חומר, ולא פעם הצטבר חומר רב מדי, אז העבר חלקו לחוברת הבאה.

ועתה, מי ומי הכותבים? ודאי, חברי המערכת (ובייחוד הח"ח מנוס ורובל) הבישו את חלק הארי, אך לא הם בלבד. 27 מחברים, מן הארץ ומחו"ל, תרמו מפרי עטם, ובחשע החוברות פורסמו 117 רשימות שונות.

מטרת קיומו של הארגון היא לשמר את זכר קהילת קרמניץ, לפחות ברור הזה, ואחד הכלים להשגת מטרה זו הן החוברות של "ק.י.ק.". מה ניתן, איפוא, בחשע החוברות שהופיעו עד כה?

תיאור ההווי של יהודי קרמניץ ואישיה ניתן ב-16 רשימות. חלקן – בנוסח הומוריסטי וחלקן – תיאור שקט, אך כולן – מחוץ חיבה והתרפקות על העבר שאיננו. אירועים בולטים ואף רוברים שלמים של יהדות קרמניץ קמים כאילו לחתייה לעינינו עם קריאתן של רשימות אלו. נציין במיוחד כמה מונוגרפיות גדולות, פרי עטו של חכרנו מנוס וכן של מרדכי כץ.

השואה ומראה העיר לאחר השואה מחארים ב-8 רשימות ע"י חברים שביקדו בעיר בחקופות שונות.

אולם קיימת גם קרמניץ של ההווה, אלה הם יוצאי העיר בארץ ובחו"ל. מציאות זו השתקפה אף היא בחוברות שלנו, בעיקר - במדור "פסיפס", אותו הקסדנו לתת בכל חוברת ובשתי השמות. למציאות זו ניתן בסרי גם ברשימות מיוחדות, כגון: אישים ילידי קרמניץ, והדרת פני זקן, אנשי קרמניץ במערכות ישראל, יוצאי קרמניץ בארגנטינה ועוד. כדאי לציין, שמדור "פסיפס" מכיל (ב-9 החוברות) 70 קטעים, שכל אחד מהם מוקדש לאירוע מסוים שבין אנשי קרמניץ בהווה.

מאלינו מובן שהחברות מלוות בדריכות את הפעולות השוטפות של הארגון, את ספריית ריב"ל ואת המועדון שליד הספרייה, את האזכרות השנתיות, את הפגישות עם חברינו מחו"ל, וכן את האירועים החברתיים (מסיבות חנוכה, פורים), פעולות הסעד, הכנסות מחו"ל ועוד.

תוך 5-6 השנים האחרונות הלכו לעולמם כמה עשרות מבין אנשי קרמניץ בארץ ובחו"ל. בחשפ החברות סורסמו 58 נקרולוגים והבעות-חנחומין, רובם - בצירוף תצלומים. החל בחוברת ז' מוקדש מדור מיוחד לארגנטינה, שם חיות כ-150 משפחות יוצאי קרמניץ, המקיימים ארגון ער ומלוכד, שהוביח את יכולתו גם בהוצאת ספר-זכרון בשנת 1965.

- - -

זהו היבול של 9-10 החוברות של ק.י.ק. בחקופה שבין אפריל 1967 ועד לאוגוסט 1972. איש קרמניץ הרוצה לא לשכוח את העבר של עירו, את השואה שפקדה את העיר והמחנניין גם בנעשה בין יוצאי עירו שבארץ ושבחפוצות - יכול לשאוב מחוברות אלו מלוא חפניים. ואמנם, לאחר כל חוברת מגיעות למערכת תגובות חמות, לעתים אף נלהבות, מאת חברים שונים בארץ ובחו"ל. ואז אומרים אנשי המערכת איש לרעהו: יש שכר לפעולתנו, כדאית היא הסירחה שטרחנו.

אכן, לא כך הדבר כנוגע לצד החקציבי של ק.י.ק. מקבל החבר את החוברת, קורא בה, נהנה ומתרגש, אך את החשולם עבורה הוא דוחה ל"הזדמנות". כ-400 חברים אחנו בארץ, ורק כמחציתם משלמים עבור החוברות באורח סדיר, יתרים משלמים כעבור זמן, או שנשארים חייבים. כדי להקל על החבר שתחנו חשבון בכנס הדואר, מאז שופרה אמנם הגבייה, אולם רק במקצת.

הוא הדין גם לגבי חברינו שבחו"ל. ארגנטינה משלמת בזמן ובאורח סדיר, בטכום אחד בעד כולם, גם מוסיפים מפעם לפעם מענקים מיוחדים. לעומת זאת קנדה מפגרת מאד כחשולמים, ואילו בארה"ב, שמה שולחים אנו 75 עותקים, משלמים רק מעטים. אמנם אלה המעטים מכניסים סכומים נכבדים, המכסים גם את הפיגור של יתרים, אולם עשרות רבות של חברים המקבלים את החוברות לפי כחובתם האישית - אינם מוצאים את הדרך לשלם בעד החוברת, אם באמצעות הסוסייטי ואם בדרך אחרת.

ועתה, הבה ונציג בפני החברים את הפרשים כמלאכה, והפעם - לא בסדר אלפא-ביתי אלא לפי התרומה שכל אחד מביא. (1 מנוס גולדנברג (2 יצחק רובל (3 שמואל סייטלמן (4 יהושע גולברג (5 רחל נדיר (6 מרדכי כץ - ארגנטינה, ואחרון אחרון (7 אברהם ארגמן, הנוחן לחוברות את דמותן האמנותית וחולש על ההדפסה. בהרגומים עושים - רחל נדיר, חנה גולדנברג ויהודית (איטקה) שטרן. זמן מה לקח חלק בעריכה גם חברנו דוד רפפורט מניו-יורק, כחקופה היווחי בישראל.

החוברות נדפסות ב-700 עותקים, והתפוצה היא כך:

|       |     |                                      |
|-------|-----|--------------------------------------|
| 375   | -   | בישראל, לחברי הארגון של יוצאי קרמניץ |
| 75    | -   | " לשונים: ספריות, מוסדות ובודדים     |
| 100   | -   | בארגנטינה, ע"י הלאנדסמאנשאפט         |
| 25    | -   | בארצות הברית, ע"י הסוסייטי           |
| 50    | -   | " " במישרים, לפי כתובות אישיות       |
| 25    | -   | בקנדה, ע"י הח' מאקס דסר              |
| 25    | -   | במדינות שונות, לספריות ולאישים       |
| 25    | -   | רזרבה                                |
| <hr/> |     |                                      |
| 700   | ס"ה | עותקים                               |

בזאת אנו מסיימים את דברי הפתיחה לחוברת העשור של "קול יוצאי קרמניץ" ובידי החברים הברירה אם חוברת זו תסחום את הגולל על מפעל זה, או תפתח לו תקופה חדשה.

ה מ ע ר כ ת.

- - -

#### לתשומה לב

מחמת היקפה הבלתי רגיל של חוברת זו, שהיא מעין חוברת-יובל, וכן מחמת יוקר ההדפסה והמשלוח, - נאלצנו לקבוע הסעם מחיר של - 5 ל"י (בשביל חוברת זו בלבד), ובחול"ל - 1½ דולר.

## המשרוקית של חיים-פנחס

חיים-פנחס קאדושע, מי לא הכירו בעירנו? מי לא יודע לספר עליו בדיחות שונות גם היום? כבר סיפר עליו בבית-הספר רב חברנו מרדכי כ"ץ ב"יזכור בוך", שהוציאו בני עירנו בארגנטינה. אוסיף גם אני משהו לאותה דמות מקורית, שכרבות במה נחברכה עירנו אז, כאלפי עיירות אחרות. רבות דובר על חולשתו הגדולה של חיים פנחס לשעונים. - חולשה "שכולשה" - סענו הזקנים - זוהי מחלה קשה, יוצר גרועה משיכרות, שחביא כלייה עליו ועל משפחתו. כיח סבי, ר' נחמן מרגלית השען, היה מעין מקדש קט בעיני חיים פנחס, אליו היה נמשך בכוח מאבי של שעוני הזהב והכסף הנוצצים, אשר הכיטו בו בעינים חושקות מאחורי הזכוכית בארונות והיו מעוררים את חשוקתו אליהם, שלא ידעה שבע.

מבעוד יום היה חיים-פנחס, בעזרת בנו, גומר את חלוק המים לעשרות רבות של בעלי-בתים. בצערי ענק עשו שני אח דרכם לאורך הסימטאות המפותלות בהשכמת הבוקר, כשהירח מאיר להם בחורף וציננת הכסרם שחר מעבירה רעו בנוסם בקיץ.

בהגיעו הביחה היה חיים פנחס חוסף בחיפזון את ארוחת הצהריים, מחליף את בנדי העבודה שלו בכגרי שבת, מור אח מגפיו, הבוהים עד למעלה מברכיו, בעיטרן חריף, שמ צמר גפן חדש כאוזניו והולך לו לאיסו למקדשו, לביהו של ר' נחמן. החנוונים, המפזקים על פתחי חנויותיהם הריקות ואנשים שהודמנו ברכו, ידעו היטב לאן פוסע חיים-פנחס וליווהו בכח-צחוק סלחני. העבלונים, שישבו דרך קבע בצפיפות על מדרגות החנות של סבי, היו מפנים לו, מהוך אי-רצון, מעבר צד והיו פולטים בשעת מעשה הלצוח גסות על חשכונו. חיים-פנחס לא סמך את ידו כצלחה והיה משיב להם מנה אחת אפיים.



גל של קור וריח חריף של עיטרן היו חודרים לחנות יחד עם חיים-פנחס. באי הכיח, שהיו מזדמנים באותה שעה שם, היו נראים כגמדים נוכח גופו הגרול והמוצק. בחיך מלבב על פניהם היו מצפים למה שיקרה עוד מעט. פניו של חיים פנחס היו מרצינים אז, ונדמה היה, שהנה יתפרץ בזעם לקראת "חבר הלצים" שמולו. אולם מכסו נופל על הארון הנכסף ועל פניו משתפכת בה צחוק רחבה וסובבה. היחירי בחנות, שפניו זועפות, הוא סבי. יודע הוא את הצפוי לו. - רכי נחמן - פונה אליו חיים פנחס במחק שפתיים ובהיחממות - מה אחת כועס כל כך? מה עשיתי לך? קרעתי לך

אח הקאפוטע? (כהאב איין געקוילעט די קאפאטע?) זוכר היים פנחס היטב וזוכרים כל באי-הבית כמה פעמים הוא נכנס ויצא בשבוע שעבר במהלך המשא ומתן שלו על החלפת ה"אמפגעלע" של זהב ב"זעניטל", (אח שכות השעונים הוא היה מבטא בהקטנה מתוך חביבה) המצלצל אח השעה, כל אימת שלוחצים על האביזר המתאים. היחה זאת רק חוליה אחת בשרשרת הארוכה של חילופי שעונים, שנמשכה שנים. כבר מזמן פקעה סבלנותו של סבי ובקשתו של חיים פנחס נתקבלה הפעם בסירובו ה"מוחלט".

- השעון הזה לא בשביל ידיך הגטות - סען הוא - כנגיעה הראשונה שלך על המגנון העדין הזה יבוא עליי הקץ. - נגד סיעונים מעין אלה היו לחיים פנחס סיעונים שכנגד, בהם הוא השתמש ביעילות בכל עימות ועימות כזה עם סבי. כך היה גם הפעם, ולא הבחין אף איש באיזה אופן הגיע ה"זעניטל" הנכסף לידו הגרומה, בה הוא נרטף כדג שמסכוהו זה עתה מהמים. אולם מרשוחו של חיים פנחס לא יכול היה להוציאנו כבר שום כוח בעולם. אח "האמעה" הוא החזיר בביטול גמור למקום מנוחתו, הוסיף מה שהוסיף למחירו ויצא מהחנות קורן מרוב אושר, ליווהו אזהרותיו החמורות של סבי כרגיל, לכל יעז להראות את פניו כאן עוד פעם.

עבר רק שבוע אחד וחיים פנחס הופיע שוב, והפעם לא כמחוגג. הסון שלו היה כשל איש שצדקו אינה מוטלת בספק, - אל נא כאמר ר' נחמן - הפטיר הוא, בהיתקלו במבטו הזועם של סבי - אל תירא, לא הבאתי לך בחזרה אח ה"זעניטל" - ידענו כולנו, שגם תודו של זה בוא יבוא. אכל באותו יום חיים פנחס התכוון למשהו אחר. בשבוע שעבר בנהלו אח המשא ומתן על ה"זעניטל", נחקלו עיניו במשרוקית מוזהבת זעירא, המונחת בקרן-זווית של ארון השעונים בין יתר הקישוטים, שחולים אותם על שרשרת השעון. המשרוקית חזאה גולה את מנוחתו מאז. רק הפחד מפני סבי הרחיעו לבוא למחרת העיסקה עם ה"זעניטל".

בטכסיסים המקובלים עליו במגעו עם סבא הוא ניגש לעניין. - ר' נחמן היקר, שחחיה לי עד מאה ועשרים שנה, חן נא לי רק להחזיק אותה בידי, לא יאונה לה, חלילה כל רע, כשם שאני יהודי -. להחזיק את מה? רעם עליו סבי בקול רועד מבעט. - את זו, את המשרוקית - התחנן חיים-פנחס. - לך לכל הרוחות! (ביי צו אלדע שווארצע יארן!) יצאת מדעתך? לשם מה נחוצה ליהודי משרוקית? - צעק סבי. קשה מאד עבד חיים-פנחס על סבי הפעם. וגם עכשו, כמו תמיד, היה הוא המנצח. בצערי און הוא יצא מהחנות, כשבכיסו המשרוקית ועל פניו חיוך ערמומי.

בשבת הקרובה הופיע חיים פנחס בבית הכנסת הגדול, כשעל חזייתו השחורה מתוחה שרשרת הזהב כיון הכיס הימני בו שכן כבוד שעון זה ובין הכיס השמאלי עם שעון הכסף, ועל השרשרת החנדנדה בעליצות רבה המשרוקית. בכל שעות התפילה לא עזב חיים פנחס את המשרוקית. אצבעותיו הגרומות ליספיה, כלטף חינוק חביב. הזאטוטים שהקיפוהו נצעו בה עיניים מלאות קנאה, חיים-פנחס דאג גם שבעלי-הבחים, שלכאורה עסוקים היו בענייני דשמיא, יראו את המשרוקית ויהנו כטוהו.

עברו שבועיים וכשעה בין-ערביים אחת, בסופה שלג נוראה, נפתחה במהירות הדלת של בית סבי, ולחוך חתנו נדחק בחזקה, על ידי הרוח המשחוללח, חיים פנחס ואיתו ערימת שלג שדבקה למבמיו. החנות באותה השעה היחה מלאה חנוונים, שבאו מחנויותיהם הקרות והריקות להתחמם ליד

התנור, רחש לחש עבר ביניהם. הפתעה חדשה מתקרבת ובאה. פני סבי החווירו ונראה היה שהוא נאבק קשות עם זעמו, העלול היה להתפרץ בכוח רב. שקם השחרר פתאום, השקם שלפני הסערה.

הראשון שהמר אותו היה חיים פנחס. בקול נמוך ושבבור של חוזר בחשוכה הוא פנה לעבר סבי: - ר' נחמן, "סערצע", הטאחי ופשעמי. הצדק אתך, למה, באמת, נחוצה ליהודי משרוקיה? זה יצרי, ימח שמו, שהסיחני, לחשעים וחשע כפרות צריך אני אותה - ובסתר הספיק סבי לפתוח את פיו, הוציא חיים פנחס בתנועה זריזה את צמר הגפן מאוזניו, בשתי אצבעותיו הקדמיות סחט את אפו וניפח את לחייו, פניו הממיקו מאוד ושריקה מחרישת אזניים, כשריקת קטר פרצה מאוזנו השמאלית. בשריקה כזאת הבהיל חיים-פנחס את ועדת הקבלה של צבא-הצאר בצעירותו, והוא שוחרר. מלאכה יפה. עשו ה"טופחים" בשערו בנקבם במרצע את חוף אזנו.

- נו, שואל אני אתכם, - פנה חיים פנחס לחנוונים, מוכי החדהמה, במלאו צחוק פיהו - אני זקוק למשרוקיה העלובה הזאת? - צחוקם הרם של הנאספים אישרו את דבריו. מהשמיים באה להם ההצגה הזאת ביום קר וקודר זה.

אך סבי, אשר לעחים קרובות טען באזני בני ביחו, כי קאדושקע זה יוריד אותו בטרם עת שאולה, לא היה שותף לשמחה הזאת. הוא צנח באין אונים על כסא המלאכה שלו. את עיסקת החליפין החדשה בצעה סבתא, שבשעת המעשה הביעה את צערה על גורלה המר, שנפל בחלקה של אשתו המסכנה, בה צחוק מחוקה של תינוק מתייך היחה חגובתו של חיים פנחס על כך.

הסופה בחוץ שככה, אפלולית הערב ירדה על העיר. רק צלצול הפעמונים על צוארי הסוטים של עגלת תורף בודדת הפרה את שלות הרחוב הריק. הבל פיוחיהם המיתמר לעל בישר את בואו של כפור חזק. חריקת השלג מתחת מגפיו הכבדים של חיים פנחס, החוזר הביחה ובכיסו נכס יקר חדש, הדהדה במרחקים.

\* \* \*

### י. רובל      בספרייה ע"ש ריב"ל של ארגון יוצאי קרמניץ, ליד אוניברסיטת חל-אביב

בחוברת ט' של "קול יוצאי קרמניץ" סיפרנו על העברת הספרייה לאוניברסיטת חל-אביב ועל השתלשלות הדברים שקדמה לכך. העברת הספרים בוצעה לפני למעלה משנה על סמך הסכם פרלימנרי שבעל-פה. המשא והמתן נמשך חדשים אחדים, ורק ביום 8 במרץ 1972 נחתם הסכם פורמלי ומפורט ע"י נציגי האוניברסיטה (הרקטור - ש. סימנוסון, המנהל הכללי - א. דורון והיועץ המשפטי - ד"ר מ. ישי) ונציגי הארגון (י. רובל, מ. גולדנברג, פ. ליטב, א. ארגמן). נוסח ההסכם ניתן להלן במילואו ולא נחזור כאן על חוכנו. פעיל ביותר בניסוח ההסכם היה הח' פסח ליטב. הספרים שוכנו בחדר מיוחד, אשר בבנין "בית התפוצות" במסגרת המכון לחקר הספרות העברית, אך עוד לא נקבע אם זה יהיה גם מקוםם הקבוע או שינדדו לחדר מתאים אחר שבמסגרת זו. קליטת הספרים מצריכה פעולות מסוימות: רישום, קיטלוג, כריכת חלק מהספרים מחדש, סידור ממויין באצטבאות וכדומה. כל עבודת ההתארגנות הזאת הולכת ונעשית, ע"י המנגנון של ספריית "בית

החפוצות", והתנחה היתה שהסתיים עד להחלחת שנה הלימודים חש"ג, אך בעוול זה יימשך כנראה כמה חדשים נוספים.

בחאטס להסכס הורכבה ועדה ששותפת, בהרכב דלקמן - מסעס האוניברסיטה: פרופ' ג. אלקושי, ראש מדור ספרות ההשכלה (יו"ר), פרופ' י. לוינ, ראש החוג לספרות עברית ופרופ' ד. קארפי, דיקאן הפקולטה למדעי הרוח; ומסעס הארגון - א. ארגמן, פ. ליסב וי. רובל. הפעיל ביותר מסעס אנשי האוניברסיטה הוא פרופ' ג. אלקושי, ובצד הסכני-ארגוני - מר ב. ארבל, הספרן הראשי של "בית החפוצות". האסיסטנט של פרופ' אלקושי, מר בר-חנא, נועד להדריך את החלמידים והחוקרים שיודקו לספרייה, הדרכה מקצועית.

בפרוצח הזמן מאז ההעברה נוספו לספרייה ריב"ל 73 ספרים (מהם 39 בקנייה, 34 במתנה ממסודות ומחברים שלנו). הספרים נבחרו לפי הדרכתו של פרופ' אלקושי, וחלק מהם - יקרי מציאות, המעלים את הרמה של הספרייה. לקניית הספרים הוצאנו קרוב ל-1,000 ל"י, ועוד היד נסויה לרכישה נוספת, אם רק יזדמנו ספרים בעלי ערך. כדאי להעיר בהקשר זה שהצטברה רזרבה ניכרת למטרה זו מהסכומים שנתרמו במיוחד לשם כך, ואילו בשנים האחרונות לפני העברת הספרייה, הוצאנו בסעיף זה מעט מאוד.

הועדה המשותפת עשה גם צעד ראשון בענין המילגות עבור מחקרים בספרות ההשכלה, ואישרה מילגה בסך -1,250 ל"י, שנתרמו ע"י חברנו זאב שניידר מדטרויט לזכר אביו שמואל שניידר ז"ל. המילגה ניתנה למר בר-חנא, עבור עבודתו הסמינריונית לקראת התואר השני בנושא "הגובלה העברית בחקופת ההשכלה: יל"ג וברנדשטטר". המחקר הוא בהיקף של 120 עמודים.

בקירוב יוחלט, כאמור, על החדר הקבוע בשכיל הספרייה, אז יטפל חברנו ארגמן בעיצוב דמותו של החדר, להנצחת זכרה של קרמניץ היהודית בצורה חזותית הולמת.

\* \* \*

## ה ס כ ט

ב י ן ארגון יוצאי קרמניץ בישראל (להלן - הארגון) מצד אחד, מתל-אביב, רחוב לה גרדיה 67 אצל יהושע גולברג

ו ב י ן אוניברסיטת חל-אביב - המכון לחקר הספרות העברית ע"ש כן-ציון כץ (להלן - האוניברסיטה ו/או המכון), מצד שני, מתל-אביב, רמת-אביב.

ה א ר ג ו ן הוא הכעלים הבלעדי של ספרייה המוקדשת לספרות העברית מחקופת ההשכלה הנקראת "ספרייה ריב"ל" (להלן - הספרייה).

ה א ר ג ו ן מעוניין בכך שבספרייה ייעשה שימוש ראוי, שחגדל ותחפחה לטובת הכלל, ובמיוחד לסייע בידי חוקרים, סופרים, מתלמידים וכו'.

האוניברסיטה מעונינת שהספרייה תעבור לרשותה על מנת שתשמש את החוקרים ועוזריהם, את הסופרים ואת הסטודנטים בעבודתם המדעית.

לפיכך הוסכם והותנה בין הצדדים כדלקמן:

1. הארגון ימסור לאוניברסיטה את הספרים שבספרייה בלי חמורה כלשהי והאוניברסיטה תקבל את הספרים לרשותה ותכניס אותם לחוך מסגרת חמכון לחקר הספרות העברית ע"ש בן-ציון כץ (להלן - המכון).  
רשימת הספרים רצופה כאן ומהווה חלק בלתי נפרד.
  2. הספרייה תקרא "ספרייה לספרות ההשכלה ע"ש ריב"ל - יד לקדושי קרמניץ, ווהלין, מיסודם של יוצאי העיר אשר בישראל ובחפוצות". השם השימושי המקוצר של הספרייה יהיה "ספריית ריב"ל".
  3. הספרייה תשמש כחור יחידה עצמאית בתוך ספריית המכון:
    - א. ע"י שתמוקם במרובז באצטבאוח מיוחדות לה.
    - ב. ע"י שעל כל ספר וספר, אלו שיחקבלו בחוקף הסכם זה ואלה שיירכשו או שיחקבלו בעחיד באופן אחר - יידבק בהם סימן אכס-ליברום מיוחד.
    - ג. ע"י שבמקום מתאים בספרייה בסמוך לאצטבאות יתלו שלט נאה מיוחד שצורתו ומימדיו ייקבעו ע"י שני הצדדים להסכם זה, ונוסף על השלט - תמונת ריב"ל וכן תמונת ביחו ותמונת העיר קרמניץ.כל הסימנים וההכרים האלה המייחדים את הספרייה בכחלי האוניברסיטה ו/או בכוח החפוצות יישארו כפי שפורטו לעיל, לנצח.
  4. בהתאם למגמה מוצהרת במבוא להסכם זה, הוסכם בין הצדדים שהספרייה לא תשאר מסתית, אלא חורח בהחמדה ע"י הצדדים, לפי יכולתם, ע"י רכישת ספרים נוספים בדרך קניות או תרומות.
  5. הארגון מבטיח לעשות מאמצים לרכז מזמן לזמן כספים למילגות ו/או לפרטים שיינחנו לעושי עבודות בנושאים הקשורים בספרות מחקופת ההשכלה ושיאושרו ע"י המכון.
  6. שני הצדדים יעשו להרחבה נוספת של פעולות הספרייה, ע"י ארגון ארועי תרבות נוספים, כגון ערבי קריאה, הסברה, הופעות בפני סטודנטים ו/או חלמידים בנושאי השואה וכד'.
  7. נהול הספרייה, בחירת ספרים לקניה, שמירה על והחזקת הספרים ובמיוחד טיתוחה של הספרייה, יהיו בידי גוף שיורכב מבאי כח האוניברסיטה והארגון במספר שווה, כיושב ראש גוף (וועדה) זה, ישמשו בחליפין כל חצי שנה באי כח שני הצדדים, כאשר היושב ראש הראשון של הוועדה יהיה בא כח האוניברסיטה.
  8. האוניברסיטה תעמיד לרשות הארגון אחד מאולמותיה (ואת השירותים - מזנון וכו') לצורך ערב האזכרה השנתי - (בחודש אב או אלול - אוגוסט) לקדושי העיר קרמניץ, כן תאפשר לוועד הארגון לקיים מפעם לפעם ישיבות שלו בספרייה.
- הארגון מעוניין לקבל בספרייה מזמן לזמן אורחים בודדים יוצאי העיר קרמניץ המתגוררים בחו"ל, להראות ולהסביר להם את המדורים ואח הקשרים עם אוניברסיטת חל-אביב. האוניברסיטה מצידה תעזור, כפי שייראה הדבר לרצוי ולמועיל.
- המועדים לארועים (שיחייבו רזרביצה) והסידורים שיהיו כרוכים בכך, ייעשו בהסכמה, בתנאי שכל פעם תבוא הודעה על כך 15 יום לפחות מראש. קבלת פני האורחים יתכן שתתקיים במקום אחר באוניברסיטה, ובספרייה ייערך בקור בלבד.

ועל כך באו הצדדים על החתום:

בחל-אביב, ביום 7 לחודש מרס שנת 1972

ארגון יוצאי קרמניץ בישראל  
רח' לה-גרדיה 67, חל-אביב.

|            |            |          |
|------------|------------|----------|
| ש. סימנסון | י. רוכל    | פ. ליטב  |
| א. דורון   | מ. גולדברג | א. ארגמן |
| האונברסיטה | הארגון     |          |

אוניברסיטת תל-אביב

הודעה לעתונות

8.3.72

מס. 1296

ספריית ריב"ל - חרומת ארגון יוצאי קרמניץ לאוניברסיטת תל-אביב

מאות ספרים בעלי ערך הסטורי, ספרותי ודוקומנטרי, נחרמו לאוניברסיטת תל-אביב ע"י ארגון יוצאי קרמניץ בישראל. החרומה הינה מפעל זכרון לעיר שהושמדה בימי השואה הנאצית.

הספרים נחרמו לאוניברסיטה במטרה להקים ספרייה שתפעל כיחידה עצמאית, חוץ ציון זהותם המיוחדת, במסגרת ספריית המכון לחקר הספרות ע"ש בנציון כ"ץ ז"ל.

הספרייה תקרא ע"ש ריב"ל - רבי יצחק בער לוינזון, (1860 - 1788) סופר יהודי בתקופת ההשכלה, בן העיר קרמניץ, שכונה בשם "מנדלסון הרוסי". ספרים רבים של ריב"ל המצויים באוסף, הינם בהוצאה ראשונה וללא עתקים בספריות אחרות. הספרייה נועדה לשמש חוקרים, מורים וסטודנטים בעבודתם המדעית.

ארגון יוצאי קרמניץ יגייס כספים לקרן מילגות וספרים שיוענקו לסטודנטים ולחוקרים העוסקים בספרות מתקופת ההשכלה.

## לקראת ייסוד קרן מילגות ליד אוניברסיטת חל-אביב ממעם ארגון יוצאי קרמניץ

השנה, דומני, ראוי ארגון יוצאי קרמניץ לרשום לעצמו פעולה חשובה ביותר בתולדותיו. כוונתי לשיקום הספרייה שבהקמתה ובטיחוחה הושקעו מאמצים רבים כמשך קרוב לעשר שנים. הספרייה, כידוע, העברה לכתלי האוניברסיטה בתל-אביב, ושם לא רק שתפאר את אוסף הספרים שלהם, אלא גם חשמש מכשיר חרבותי וסחנך חשוב, כעזר לסטודנטים ולחוקרים בעבודותיהם על הספרות העברית מתקופת ההשכלה. יש לציין, שהמומחים באוניברסיטה אחסו באנו במגע, לא מנעו מעצמם לציין את האוסף שנמסר להם על-ידינו כנכס רב-ערך.

והנה, עומד הארגון בפני מיבצע נוסף, שהוא למעשה המשך להקמת הספרייה ולהעברתה לידי האוניברסיטה, ולעניות דעתי - גולת הכותרת של פעילות הארגון. מדובר על הקמת קרן מילגות לחוקרים ולסטודנטים כדי לסייע בידם בעבודתם המדעית בחקר ספרות ההשכלה. תוכנית זו הציע חברנו וולף שניידר מדטרויט שבארה"ב, שגם חרס סכום ניכר למסרה זו, ובשיחות שלנו עם אנשי האוניברסיטה נתקבלה יזמה זו באהדה וברצון.

על הקרן להנציח את זכר העיר קרמניץ ואת קדושיה, וגם את זכר קרוביהם ויקיריהם של חברי הארגון שהלכו לעולמם או ניספו בשואה. הקרן צריכה לקום כמובן מתרומותיהם של יוצאי קרמניץ בארץ ובחוץ לארץ, ומדובר הפעם על קרן הראויה לשמה, שחולל להשתלב בכבוד בין הקרנות הקיימות באוניברסיטה, ושפירותיה (הקרן חופקד באוניברסיטה) אכן יענו על הדרישות שאנו מציבים לפנייה. העמדתו לעצמנו מסרה לאוסף סכום של כ-60 אלף ל"י (כולל התרומות מחברינו בחוץ-לארץ), ויודעים אנו שאין זה סכום קטן, אבל רבה תקוותנו ואמונחנו בחברינו שיטו שכם למפעל זה ויעשו מאמץ שיהיה אולי האחרון, וכאמור גולת הכותרת בחיי הארגון.

אל נא נשכח, חברים, שהדור שלנו הוא האחרון שזכרון העיר וקרבותיה עדיין חי בנפשנו וקרוב ללבנו, וזוהי אולי השעה האחרונה להקים מצבה הולמת לקהילת קרמניץ ולקדושיה. אנא, חברים נעשה כלולנו כיכולתנו ואף מעל ליכולתנו להנציח את זכר יקירינו, את העיר וקדושיה, במפעל חרבותי שיזכיר לדורות שלאחרינו את העבר המפואר והמזועזע. אין זה עוד "בית" או עוד מועדון, זו פעולה שהדור שלנו יוכל להתגאות בה.

אין אני נכנס לפרטים, הם רבים וחשובים, ובחוזרים ובפניות האישיות לחברים הם יובהרו חייב. קיימים באוניברסיטה שיטה וסדורים טכניים המאפשרים את ההנצחה, כגון חוברת מיוחדת המופיעה מדי שנה, טקסים פומביים לחלוקת המילגות, תעודות לתורמים וכו'. הלאה ויכולתי למצוא את המלים הנכונות לכסא ולהביא לפניכם את רבשות החברים שלקחו מכצע זה ללבם ופועלים במיטב יכולתם לביצועו.

ה ב ה, ב כ ו ח ו ת מ ש ו ת פ י ס נ ע ש ה מ א מ ן ו נ ש ל י ס  
א ח ה מ ש י מ ה

## האזכרה לקדושי קרמניץ

השנה מלאו שלוש שנים להשמדתם של קדושי קרמניץ ע"י הנאצים, והאזכרה הייתה העשרים ושש במניין האזכרות השנחיות הנערכות לזכרם בישראל. גם הפעם התכנסו ברחבה של סמינר הקיבוצים בחל-אביב כמה מאות איש מכל קצות הארץ. רבים הקדימו לבוא, וכמדי שנה היינו עדים גם הפעם לפגישות נרגשות של קרובים, ידידים ומכרים. פרץ רגשות זה חוזר בכל אזכרה שנחית. הבה נקווה שכך יימשך הדבר עד אשר אחרון מיוצאי עירנו ייעלם מן הבמה.

המנחה היה הפעם חברנו יוסף זאלץ, איש עכו, אשר לפי גילו יש לייחס אותו לדור ההמשך. כנאום מרשים ובנוי כהלכה הוא הספיד את קדושינו. את החברים שנפטרו במשך השנה הספיד החבר יצחק פורטנובי, וכל שם ושם שהזכיר לוה כצער וביגון מצד קהל הנוכחים. החזן שפירא אמר "אל מלא רחמים" ו"קדיש" וכן פרקי תהילים מתאימים.

החלק השני הוקדש הפעם לעניינים שוטפים של הארגון. החבר פסח ליטב הציג את התכנית לייסוד קרן למילגות מטעם יוצאי קרמניץ ליד אוניברסיטת חל-אביב, כמפעל לווי לספרייה ע"ש ריב"ל אשר שוכנה באוניברסיטה לפני כשנה. עיקרי דבריו מפורסמים בחוברת זו במאמר מיוחד. הח' אברהם ארגמן (אבראשה בוך) הציג להקים ועדה בקורת, כמקובל בכל ארגון צבורי אחראי, והוטל על הח' פורטנובי וליטב להרכיב את הועדה. כמו-כן פנה הח' ארגמן אל צבור החברים שיבואו לעזרתה של הקבוצה הקטנה הנושאת זה שנים בעול של פעולות הארגון, כולל חוברות ק.י.ק. נחוץ שמספר חברים, יותר צעירים, יתנדבו לפעילות בועד הארגון. (עד כה נענו לקריאה החברה לאה ווילדרמן-כרשפ והחבר פישל טפר).

חברים לא מעטים, שאינם קשורים לאוטו האחרון, השתתפו במקום גם לאחר גמר החלק הרשמי, והמשיכו בשיחות ובחילופי רשמים וזכרונות. זה הזכיר לנו את מנהג אבותינו שהיו שוהים בכית הכנסת גם זמן מה לאחר תפילת "נעילה" ביום כיפור, כדי "להוסיף מן וחול על הקודש"...

ס ע י פ י      ה ה כ נ ס ה

(ראה הסבר ב"פסיפס")

1969, 1970 (בלירות שלמות)

הוצאה

| 1970         |             | 1969        |             | סעיפי ההוצאה                                                                             |
|--------------|-------------|-------------|-------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1939         |             | 1421        |             | "קול יוצאי קרמניץ"                                                                       |
| 416          |             | 377         |             | אזכרה לקדושי קרמניץ                                                                      |
|              | 262         |             | 46          | <u>ספריית ריב"ל: ספרים</u>                                                               |
| 678          | <u>416</u>  | 46          | -           | קטלוג                                                                                    |
| -            |             | 300         |             | מילגה ע"ש שמואל שניידר ז"ל עבור מחקר על ריב"ל<br>(הסכום נחרם ע"י בנו זאב שניידר בדטרויט) |
|              | 1245        |             | 672         | <u>סעד</u> לנצרכים                                                                       |
| 1445         | <u>200</u>  | 672         | -           | הלוואות לחברים עולים                                                                     |
| 108          |             | 187         |             | סודעות אבל                                                                               |
| 100          |             | -           |             | השחמחה במילגה ע"ש חבר שנפטר                                                              |
|              |             |             |             | <u>פעולות חברתיות</u>                                                                    |
|              | -           |             | 200         | אולם למסיבת חנוכה                                                                        |
|              | -           |             | 26          | ברסית ברכה לראש השנה                                                                     |
| 312          | <u>312</u>  | 389         | <u>163</u>  | קבלת אורחים מהו"ל ושיבות הועד והמערכת                                                    |
|              |             |             |             | <u>הוצאות ארגוניות:</u>                                                                  |
|              | 94          |             | 60          | סלפון                                                                                    |
|              | 62          |             | 82          | דואר                                                                                     |
|              | 215         |             | 79          | נסיעות                                                                                   |
| 492          | <u>121</u>  | 225         | <u>4</u>    | צרכי משרד                                                                                |
|              |             |             |             | <u>הוצאות שונות</u>                                                                      |
|              | 29          |             | -           | עמלה לבנק הפועלים עבור סמול בניירות ערך                                                  |
| 45           | <u>20</u>   | <u>26</u>   | <u>26</u>   | הוצאות שונות                                                                             |
| 5535         |             | 3643        |             | ס"ה הוצאה                                                                                |
|              |             |             |             | <u>יחרה לסוף השנה</u>                                                                    |
|              | 1326        |             | 747         | בחשבון עובר ושכ בבנק הפועלים                                                             |
|              | -           |             | 3034        | בניירות ערך, מילווה קצר מועד                                                             |
| <u>5223</u>  | <u>3897</u> | <u>5106</u> | <u>1325</u> | בדולרים, בחשבון פמ"ז: 1969 - 379; 1970 - 1114                                            |
| <u>10758</u> |             | <u>8749</u> |             | סך-הכל                                                                                   |

# הלכו לעולמם!

ישראל אוטיקר ז"ל

(קטעים מתוך החוברת שיצאה לזכרו, בשלושים למותו, ע"י קיבוץ נען)

אשרי תמימי דרך.

היה ישראל אוטיקר איש ישר וחמים, שלם עם עצמו, עם הדרך החלוצית והקיבוצית אותה בחר, מאמין באדם, בחנועה, אופטימי מטבעו ונוטה לראות בכל אח הטוב והיפה, היה ונשאר עד ימיו האחרונים המאמין הגדול, מזדהה עם עולם הערכין אותו יצא לדרך משכבר הימים, והילת החום והאמונה לא הועמה.

ברבות הימים קנה ישראל תורה, העשיר מעיינותיו

והקיף עולם ומלאו בחילדות ישראל, כחקר גורל הגלילות, אולם עד יום מותו הוא נשאר עניו וחמים כילד, מלא

חכניות ותקווה לעתיד.

בראשית דרכו בארץ בקיבוץ עין הים, היה נחון כולו לרכישת "תעודת הפועל" לעצמו

"כ"סכנובויץ", בהובלת מריצות המלח בעהלות וכעבודה בטוריה והגיע לשיאים. והיו אולי הימים ההם המאושרים בחייו. וכאשר ברכוה הימים נפלו לידינו החארים האקדמיים בקלות, היה מחלוצץ "רואה אמה - לא נועדנו להיות רק חישבי עצים ושואבי מים, אם כי בראשית צעדינו זה היה דגלנו".

ישראל היה חולה "יהדות". אהבת יהודים כאשר הם ויצר הסקרנות לדעה ולהבין את העם

הזה בגלגוליו השונים - דחפוהו אל ההיסטוריה היהודית וקשרוהו אליה בחבלי קסם ובאהבה אין קץ. הפלא של צמיחת העם היהודי מ-3 מיליון עד ל-15 מיליון חוך 100 שנה, הגביר בו את האמונה בחיוניות העם הזה ובחזון המיליונים הרבים בארץ.

ואכן בעולמו הרוחני היווה ההיסטוריה היהודית וחקר הדמוגרפיה של העם היהודי לדורותיו -

גורם מרכזי. מעיד אחד מתלמידיו: "ישראל ירע להחיות פרקי היסטוריה בכל חקופה שבה עסקנו ונחלתה לפניך אשיות המלהיבה לאהבה ההיסטוריה ולאהבת העם היהודי. הרצאותיו הוכיחו לנו שוב ושוב באיזו עצמה וכומר ניתוח ניחן ישראל".



"החלוץ" בפולין היה נושא אהבתו הגדולה, "החלוץ" - כפי שהכירו בשנות השלושים, כעשור שלפני מלחמת העולם השנייה, העשור של "סער ופרץ" שהפך את "החלוץ" להיות נושא דגל המהפכה הלאומית-הסוציאליסטית - האישית בעם. וסבבי היה שהוא נקרא לוורשה, למרכז "החלוץ" להשתתף בעריכת "העמיד" ונתן את יכולתו לנועה בנפש חסצה ובלב שלם. לכל קריאה נענה: "הנני ואלך".

בזמן האחרון שקד ישראל על עבודה מחקר על "החלוץ" בפולין, הוא החכוון לתת לנושא מימד היסטורי ולשבץ חנועה זו במקומה הנכון בהיסטוריה היהודית של ימינו.

ב"בית הספר לחברים" שבקייב נעץ קיים ישראל במשך חמש שנים חוג להיסטוריה עברית, וכותב אחד מחלמידיו: "אהבנו והערצנו את המורה, את ישראל, אולם הרגשנו כי המורה אהב גם הוא את חלמידיו. היה הוא דמות של מורה דגול וחבר טוב לכל אדם ואדם".

ובאשר יצא ישראל לדרך הרחבה שמחוץ לעיר מולדתו, חחילה ב"החלוץ" בפולין, ובארץ - בחנועה הקיבוצית, בלימודים, בפעולות תרבותיות ובשליחויות לאיטליה ולארגנטינה - בכל התקופות האלו הוא שמר על יחס חם לעירו קרמניץ וליהודיה. "בביוקורי בעיר קרמניץ - מספר אחד השליחים מן הארץ - קיבלני ישראל בלב חם ופחות. ראש לכל - לדאוג את עירו היפה, להכיר את מכלליה: את הר ה"כונה" אפוף הסודות, את הליציאום ואח סמינר הכמרים. וכמובן - אוצרה הגדול של עדת היהודים, הריב"ל, נושא לסיד ההשכלה ליהודי רוסיה. הוא היה מעורה בעירו, פעל בשטחים שונים ורבים. כל פניה בעירו וכל פרט בקורות הקהילה היהודית לדורותיה היו ידועים לו וחביבים עליו". היה מקפיד לבקר באזכרה השנתית לקדושי קרמניץ, ועוקב אחר פעולות ארגון יוצאי קרמניץ. ובאשר ניגש הארגון להקים את הספרייה ע"ש ריב"ל, בחר "מפעל זכרון לקדושי קרמניץ" - היה זה ישראל אוטיקר שהעלה את הרעיון לייסד מפעל זה במסגרת של סמינר הקיבוצים והוא גם שניהל את המו"מ עם הסמינר.

ועתה כמה פרטים ביוגרפיים.

הוא נולד בעיר קרמניץ ביום 22.11.1911 להוריו יעקב אוטיקר ורבקה (לביה פינגרוט)

שעסקו במסחר עורות. בית יהודי מסורתי אך רחוק מקנאות דתית. למד בכ"ס יסודי פולני (פאושכני) בקרמניץ, וחינוך יהודי קיבל בבית וכן בחוג לעברית בהדרכת לייבצ'יק פלדמן. בגיל 12 הצטרף לאגודת נוער ציונית "כני ציון" ואח"כ "פרחי ציון" ומגיל 17 ל"החלוץ".

בשנים 1929/31 - חבר המערכת של העיתון המקומי "קדעמעניצער לעבן" ואח"כ "קדעמעניצער שטימע". בו בזמן שימש מזכיר בי"ס הרבנות (1930/32), ולקח חלק פעיל בהסדרות הציונית המקומית. החל בשנת 1932 פעל מטעם "החלוץ" שבפולין, חחילה במחוז לובלין ולאחר זה במרכז "החלוץ" (1935/38), כחבר המערכת של "ידיעות החלוץ" ובחפידים מרכזיים אחרים.

עם עלייתו ארצה בספטמבר 1938 הצטרף לקבוצת הכשרות הסוציאליסטית בשכונת בורוכוב

ועבד כסבל בגמל חל-אכיב. חננתו השניה בארץ - קיבוץ "עין הים" (כיום "עין הכרמל") ליד עתלית, שם עבד בהובלת מריצות בחברת המלח ובעבודות חוריה בכרמי אכרי עתלית, בו בזמן מילא

בם תפקידים ציבוריים במשק (מזכיר חוץ, מזכיר פנים) בשנת 1944 נשא לאשה את לוסקה שהייתה כבר אז חברה בקיבוץ נען והצטרף אף הוא לנען. בשנת 1945 הוסלה עליו מטעם מזכירות הקיבוץ המאוחד שליחות לאיסלמה, שם רוכזו אז פליטי השואה בדרכם לארץ, ובתוכם הוא פעל עד 1947. עם שובו מאיסלמה (וכעב בריאותו לא איפשר לו כבר אז עבודה בופנית) עשה מספר שנים בהדרכת הנוער-פעולה, החילה במסגרת הקיבוץ שלו, נען, ולאחר זה בועדת הנוער הארצית מטעם מזכירות הקיבוץ המאוחד. תוך כרי כך הכין לדפוס את הסידרה של חוברות "דוברות", המיועדות לבתי ספר ולחברות נוער ויצאה לאור ע"י הוצאת הספרים של הקיבוץ המאוחד.

בשנים 1955/57 עבר ישראל קורס דו-שנתי ב"אפעל" (המרכז הסמינריני של הקיבוץ המאוחד) ומאז שנת 1958 עבר לתפקיד מעיל ב"אפעל" כמרצה, מדריך וחבר הנהלה. ענף ההתמחות שלו היה היסטוריה יהודית ודמוגרפיה של העם היהודי.

בשנים 1962/64 הוא שהה בשליחות הקיבוץ המאוחד והסוכנות היהודית בארגנטינה, ובין השאר קיים שם קשר הדוק גם עם הפזורה של העיר קרמניץ שבבואנוס-אירס.

חבריו ב"אפעל" המריצו אותו לעבור קורס לימודים פורמלי - אוניברסיטאי, ובשנים 1967-1970 הוא למד באוניברסיטת העברית בירושלים במסלול היסטוריה יהודית (ההתמחות - יהדות זמננו) ולימודים רוסים. קיבל תואר כוגר ולאחר זה מוסמך למדעי הרוח בציון "הצטיינות יתרה". עבודת הגמר שלו לחואר מ,א. - מחקר על חנושא "הנועת החלוצי בפולין". עבודה זו חצא לאור בקרוב בצורה ספר מטעם בית יצחק קצנלסון והוצאת הקיבוץ המאוחד. הוא התכוון להמשיך בנושא זה לעבודת דוקטורט, אבל הגורל האכזר ניתק מחיל חייו בטרם עת.

שורה של מחקרים ומאמרים מפרי עטו הופיעו ב"מבנים" ובכתבי עת אחרים. וכמה מהם חורגמו גם לאנגלית ולספרדית.

בספטמבר 1958 קרה אסון-מחץ, כשכחו הבכירה עדה נספחה בגיל 13.

נפטר לאחר מחלה ממאירה כיום 16.5.72, השאיר אשה לוסקה ובן יוסף בקיבוץ נען, אחיו שלום - חבר בקיבוץ גליל ים.

ובכן היה אומר סבנקין לאחר שיחה עם ישראל: "היורע אהה מה זה אוטיקר? זהו עילוי. כל שיחה עמו מאלפת".

זו פרשת חייו של בן עירנו הדגול ישראל אוטיקר, אחד מאנשי העלייה שבתוכנו. הלך לעולמו ללא עת, כשהוא בן שישים.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

כ ב ו ד ל ז כ ר ו

ליקס ועיבד מחוך החוברת של קיבוץ נען

ומהנתונים הביגרסיים מפי האח שלום

## עזריאל גורן (גורנגוט) ז"ל

ביום 11 באפריל 1972 נפטר בחיפה בן עירנו עזריאל גורנגוט-גורן בגיל מופלג.

כאנרך משכיל, בוגר הסמינר לרבנים-מטעם בז'יטומיר, מגיע גורנגוט לקרמניץ מיאמפולי, בה נולד ושם עברו שנות ילדותו ובהרותו. היה זה בתחילת מלחמת העולם הראשונה. הרב מטעם, קוביץ, עזב את העיר בהתקרב החזית למבואיה, יחד עם עוד רבים מהחושבים ועזריאל גורן נחמנה על ידי השלטונות הצאריים רב במקומו.

עם שרוץ המהפכה בשנת 1917, בירחי הדבש שלה, אנו רואים את גורנגוט בין צעירי המנהיגים הציוניים בקרמניץ. באספות ההמוניות בבית-הכנסת חגדול, שהיו בה רבות בחקופה ההיא, כלט ביניהם חנואם הצעיר, החמיר והממושקף, עזריאל גורנגוט. בדבריו חוצבי להבות, שמשכו אחריו את השומעים ועוררו את התלהבותם הגדולה.

אופייני מאד לתפובות הזמן ההוא, שאותו אנרך משי נחמנה כראש המיליציה בעיר, במקום ראש המשטרה הצארית, האיספראבניק הכול יכול במדי השרד שלו. בסיירו ברחוב שיראקא, מלווה על ידי שני אנשי מיליציה יהודיים במדים ובחרכות חגורות למחניהם, כשהוא בעצמו לכוש בגדים אזרחיים, ורק מרט אדום על שרוולו, התמוגגו התושבים היהודים מנחת. בזה הם ראו באופן מוחשי ביותר את כל משמעותה של המהפכה שהתחוללה לעיניהם.

כאשר החלו ההכנות לעלייה לארץ ישראל, נחארגן בשנת 1919 על ידי ההסתדרות הציונית המקומית "משרד ארצי ישראלי שמחפידו היה: לעודד את העלייה, לעמוד בקשר עם המשרד המרכזי לעלייה בורשה, עם מרכז החלוצ, עם השלטונות וגם לבחון את המועמדים לעלייה ולאשר אותם. בראש המשרד הועמד עזריאל. גורנגוט וכמזכירו שימש חברו יצחק רובל. באמצעות משרד זה נחארגנה גם קבוצת החלוצים הראשונה בקרמניץ, שעלחה ארצה בראשית 1921, וכן גם נחאמשרה עליותם של אחרים.

גורנגוט עלה ארצה בהתחלת שנת 1921 עם משפחתו. אשתו, רופאת סיניים, פתחה מרפאה-סיניים בחיפה. לאחר שנים אחדות הם עברו לפרדס חנה, שם קיבלו חלקת פרדס, ושנים רבות הם ישובשם. עם מותה של אשתו הוא עבר לחיפה. בפרדס חנה היה גורנגוט הכתב הקבוע של עתון "הבוקר", משם הוא פרסם כתבות על נושאים שונים.

גורנגוט כאב מאוד את כאב השואה. יחד עם חברו לסמינר הרבנים בז'יטומיר, דוד רוביץ ז"ל, הוא הוציא לאור את הספר "עידה בלהכות", "פנקס יאמפולי", לזכר קדושי העיריה הזאת.

כסואימה גדולה ויפה ביטא שם גורנגוט את געגועיו לעיריתו, לילדותו ונעוריו ואת זעמו הצורב נגד המרצחים הגרמניים ועוזריהם, האוקראינים. הנית אשה (מנשואים שניים), בה, שני בנים ונכרים.

לפני חודשים מספר נפטר בקרמניץ ישראל מנדל, שומר הקברים שלנו, זה שהקים בעזרח הקומץ הקסן של שרידי עירנו ובעזרתנו את המצבה על קברם ההמוני של קדושינו ואחר-כך את הגדר מסביבו.

ישראל מנדל היה בנם של שמחה ופרירה מנדל, שהיו ידועים בעירנו בזכות בית-המלאכה למברשות, בו עסיקים היו כל בני משפחתם. בית-המלאכה היה בחוף דירחם הצפופה והיא הייתה מלאה מברשות מכל הסוגים. רק בשכחות ובחגים היה כל הסחורה נעלמת מאחורי כיסויי-חג מיוחדים, והרירה היחה מקבלת צורה-של מקוש מגורים רגיל. ישראל לחם במלחמת העולם הראשונה בשירות הצבא הצארי וחזר הביחה, אחרי שנפצע, בלי הכוהן של ידו הימנית.

כבן עשרים ואחת היה אז. שלוש שנים אחרי זה הוא נשא לאישה את חתו הבכורה של "ישובניק" יהודי בכפר הגדול זאחייצי. ישראל השתקע בכפר הזה. כהיותו מטבעו בעל יזמה ומרץ רב, עסק שם הרבה בחרושה ובמסחר. ברבות הימים הוא התכסס שם באופן מוצלח ביותר, הגויים של כפרו כיבדוהו מאוד בגלל אופיו הטוב ונכונותו לעזור להם בעת צרה.

הפלישה הגרמנית אילצה אותו, כמו את כל היהודים בסביבת עירנו, להיכנס לגטו בקרמניץ.

באחד ממכתביו מקרמניץ אל מנוס כותב ישראל על התנאים האיומים, ששררו אז בגטו. כשהגיעו אליו השמועות על הסוף הקרב ובא, ברח הוא ושני בניו מהגטו. כדרכים שונות הצליח ישראל להצטרף לפרטיזנים בעוד שבניו הקטנים הועברו לעורף הרוסי. אשתו ובתו, הוריו, אחיו הצעיר ואחיותיו נרצחו יחד עם כל קדושי העיר.

בגמר המלחמה חזר ישראל לקרמניץ עם אשתו השנייה. שני בניו מתגוררים ברהבי רוסיה. הם באו לעתים קרובות לבקר אצל אביהם בקרמניץ.

ישראל לא יכול היה לשבת בשקט כל השנים, כשנגד עיניו הקבר של קדושינו מופקר לחמסנים וילדיהם של תושבי הסביבה. הוא עורר את היהודים האחדים, שהזירו גם הם לקרמניץ, לעשות משהו נגד חילול הקבר. הם חבקו פעולה ועזרה מהעיריה שם ואף כתבו מכתב לנשיא בריה"מ דאז וורושילוב, ואכן כל המאמצים האלה נשאו פרי, כדי להשלים את מפעל חייו התחבב ישראל עם בני עירנו בני-יורק ובישראל, משני המקומות האלה שלחו לו חבילות יקרות, אותם הוא מכר לשם מימון מפעלו, מצבת הזכרון והגדר מסכיכה. מרטים על כך עם צילום המצבה שורסמו בחוברת א' של ק.י.ק. ובכן נדפסה רשימה אדותיו בחוברת ב'.

בן שבעים ושש היה במותו.

### ד"ר יהודה צבי פישרמן, ז"ל

בפברואר השנה נפטר בגבעתיים, בגיל 64, ד"ר י.צ. פישרמן, בנם של פרידה פישרמן ואברהם פישרמן ז"ל, בעלי בית חרוש לסכון בקרמניץ וגם בישראל.

ד"ר פישרמן, חניך "השומר הצעיר", עלה ארצה בשנת 1925. מכאן נסע לצרפת ללמוד וסיים את אוניברסיטת שטרסבורג במקצועות: בקסריולוגיה, כימיה, ביולוגיה ורוקחות. בפרוץ יסד וניהל בהצלחה מעבדה בקסריולוגיה קרוב ל-10 שנים.

בשנת 1937 חזר המנוח ארצה, עבד בתחילה במכון ויצמן ובחששייה פרמצבטית. כ-24 השנים האחרונות לחייו היה בעל בית-מרקחה, לאחרונה בגבעתיים.

היה רוקח בעל מצפון והפך את מקצועו לייעוד. היה

אהוב על לקוחותיו, היטה אוזן קשבת למכאוביהם, עזר להם בעצה ובהדרכה, עסק במחן בסחר, אם בכסף ואם בתרופות לאלה שכקשו את עזרו, ולכו הטוב היה פתוח לכל נזקק, בעיקר בין העולים החדשים, שרידי השואה, אשר עזר להם להיקלט בארץ.

השאיר אחריו אשה, אם ושתי אחיות.

י ה י ה ז כ ר ב ר ו ך .

### אשר כגן ז"ל

באחד מימי פברואר 1972 נחרדנו לשמע הידיעה על מותו הטראגי של אשר כגן, בנו של בן עירנו הצייר משה כגן מקיבוץ שמיר. כהיותו כטיול חנועתי ברמה הגולן, הוא פרש מחבורת המטיילים על מנת להגיע אל היעד בשביל חדש שהוא אמר לסלול, אך למטרה לא הגיע, הוא מעד מצוק גבוה לחור ההתהום ונהרג. שלושה ימים חיפשו אחריו עד שמצאוהו ללא רוח חיים. מת בטרם מלאו לו השע עשרה שנה.

חבל על דאבדין.

קיבוץ שמיר הוציא תוכרת לזכרו, ומחוכה בחרנו לפרסם את דבריו הנלכבים של חבר ילדותו - ירון.



" א ש ר !

עד הרגע האחרון קיוויתי, לא יכולתי להאמין שלך זה עלול לקרות. והנה, אחה, שאיש גבעות היית והטיולים בדמך היו, דווקא אחה...

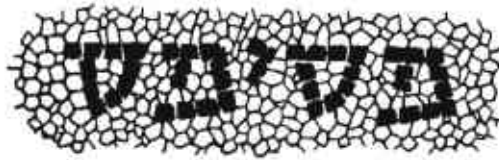
אשר! הזוכר אתה את כל אוחם הטיולים בהם אחה, אני ואחרים היינו בוחרים לנו דרכים משלנו. פעמים טובות וקצרות יותר, פעמים נפחלות ומסוכנות, אך יפות פי אלף מאותם שבילים דרוכים ומוכרים, בהם הולכים "כולם". מאסנו באותו טור אין סופי של ראשים ורגלים ההולכות אחת בעקבות רעותה ללא צל של יוזמה, דמיון ותושייה, אנו את דרכנו שלנו מצאנו, על אף כל הגערות וההתראות וידענו בבטחה - "אנו לא ניכשל". בטחנו ברגלינו המאומנות ובעינינו החדות שאף פעם לא הכשילונו. וגם אם פעמים נלכדנו בסבך או עשינו טעות קטנה, תמיד, תמיד ידענו לתח לנו עצה ולצאת חזרה אל דרך המלך... ידענו שטיול אמיתי הוא טיול אוחו אנו יוצרים במו רגלינו, בו אנו מפעילים את כל חושינו ומדריכים את עצמנו בדרך לא דרך בין נופים נפלאים אל אוחה נקודת גמר אליה השאר הולכים בסור אחד ישר... ואנו הרי נולדנו בנוף זה, בין סלעי הבזלת, המצוקים העצומים והמפלים הנפלאים, בין קני הסוף הקשים וסבכי הפטל הדוקרני.

כן, אלה הן גבעות שמיר. זהו הנוף המוכר לכולנו, אוחו נשמנו יום-יום משחר ילדותנו,

ואחה, שנפרדת מעלינו בלא עת, חוזר אחה אל האדמה אוחה אהבת והכרת כה טוב, אל בין סלעי הבזלת והרגבים השחורים.

ואנו, הוריק, קרוביך וחבריך, עומדים אין אונים מול רוע הגזירה.

נזכור אותך לעד כפי שהיית. "



(הפרט והכלל)

במועדון קרמניץ. עם העברת ספריית ריב"ל אל אוניברסיטת תל-אביב (עיין רשימה מיוחדת בחוברת זו), חלו כמה שנויים ב"מועדון קרמניץ" המתקיים גם עתה באותו החדר אשר בסמינר הקיבוצים כחל-אביב. ביזמתו של הח' ארגמן שונה מערך התמונות, חור שמירה קפדנית על האוירת של קרמניץ היהודית לשעבר. גם ארון הספרים לא נשאר ריק, חל בו רק שנוי חוכן: במקום הספרים מחקומת ההשכלה ריכזנו שם אוסף של ספרי זכרון על קהילות ווהלין שנחרבו וכן ספרים אחרים לזכר השואה, חלקם ניקנו וחלקם נחקבלו במחנה. כל הפגישות והשיחות של אנשי קרמניץ, וכן קבלות-פנים של אורחים מחו"ל, מתקיימות במועדון זה, ובן עירנו המודמן שמה מרגיש עצמו, כמקורם, "כמו בכיח".

- - -

אורחים מארצות הברית. לאחרונה ביקרו איתנו כמה מבני עירנו המתגוררים בארצות הברית. אחדים מהם נחקלו בלבכיות במועדון קרמניץ, אחרים - בדירות פרטיות, לפי המסיבות. ואלה האורחים: (1) פרופסור זאב (וואלף) חסיד, מברקלי שבקליפורניה (ראה רשימה אודותיו בחוברת ג' של ק.י.ק.). (2) נחמן (נורמן) דסר ורעייתו מניו-יורק (3) שמואל (מיליק) פוקס ורעייתו מניו-יורק. במסיבה החגיגית שבמועדון קרמניץ סקר חברנו מנוס את כל שלושת האירועים. דבריו - ראה בחלק היידיש בחוברת זו.

ביקורים יותר קצרים ערכו לאחרונה בארץ פוליה רובין מפריז, בחו של דוד רובין ז"ל, וכן בנו של יונה ברנשטיין, הגר בדנמרק. שניהם נוכחו במקם האזכרה.

באו להשתקע. בן עירנו יוסף כץ, בנו של החייט אברהם כץ, הגיע לפני זמן ארצה מחזיר סורונטו שבקנדה, על מנת להשתקע. אנו מאחלים לו סידור מהיר ונח.

מר פאק הגיע ארצה מבואנוס-איירס, על מנת להשתקע. הוא גר לפי שעה בכח-ים, בדירה פרטית. אנו מברכים את בואו ומאחלים לו סידור טוב לפי נטיותיו.

- - -

פסח ליטב - בן 75. לשכת "בני בריח" שכלל-אביב חגגה ברוב מאר יום מלאת 75 שנה לחברנו פסח ליטב (ליטוואק), שהוא גם חבר ווחק ל"בני בריח". ליד שולחנות ערוכים הסבו בטאיתים איש והמנחה סיפר בהרחבה את חולדות חייו של בעל היובל ואת חלקו הרב בפיתוח מוסדות הוציאליים ("מלבן" ועוד), חרבותיים (בית שלום עליכם) ויישוביים (יק"א). הוא הנליט גם תח תכונותיו האישיות הנעלות של החבר ליטב, כאיש רעים להתרועע, כאיש חרבות ובעל סבר פנים.

לא נערר במסיבה גם חלק מוסיקלי וספרותי, וכמצב רוח מרוסם נסדרו מאת בעל היוכל החובבים, בחובם אחרים מאנשי קרמניץ.

ליטב הוא חבר לארגון יוצאי קרמניץ מאז היווסדו, וזה בשנתיים שהוא ממלא בארגון שלנו חפקיד פעיל, כמשא ומתן עם אוניברסיטת תל-אביב, בהכנת "הקרן למילגות" ועוד.

אף אנו מברכים את חברנו היקר ליטב ליובלו, מאחלים לו ולמשפחתו כריאות ואריכות ימים ושיראו נחת ביוצאי חלציהם. אנו גם מקווים שנסיונו הציבורי הרב ומצבו הטוב יעמדו לו ולנו לפתח פעילות מועילה במסגרת הארגון שלנו.

ובמאמר המוסגר: שמא כדאי גם לנו, לארגון קרמניץ, ללמוד ממנהגם של "בני בריח" ולצוין בצורה הולמת תאריכים עגולים של חברים "מתבררים", להנאחם וגם להנאחנו, זה ישמש אולי גם אמצעי לליכוד הקדה של יוצאי קרמניץ.

---

החברה לאה ווילדרמן-ברשט, חושכת חולון, הצטרפה כחברה לועד ואנו מאחלים לה עבודה פורייה ומועילה. הועד זקוק לחדש ולרענן מזמן לזמן את הרכבו, ויש לכרך על כל חבר הנכון להטות שכם ביסודי לכך נתן גם חברנו ארגמן בנאומי בשעת האזכרה האחרונה. החברה לאה היא אשה עובדת (פועלת בבית חרושת) ואם לילדים, אעפ"כ ראוה לעצמה לאפשרי ולנכון לשאת במקצת גם בעול הפעילות הציבורית שלנו ועל זאת חבורך. בחוברת זו מתפרסם נקרולוג שלה על ישראל מנדל, שהוא דודה.

---

החבר פישל ספר, חושב תל-אביב, הסכים להצטרף לוועד, ובמרוצת הזמן ייקבע שטח פעולתו. מאחלים לו עבודה פורייה ומועילה.

---

אנשי קרמניץ - קולסי עלייה, שניים מחברינו שבתל-אביב פעילים בקליטת העלייה מרוסיה, כל אחד לפי דרכו, והם: יהודה קאופמן ורעייתו ויהושע גולברג. הזוג קאופמן שועלים בעיקר בקליטת חברותיהם שוגשים הם את העולים בשדה התעופה בלוד עם רחם מן המטוס, עושים אתם הכרה מזמינים אותם שיבקרו מסעם לפעם בביתם (וביתם ידוע הוא בקבלת תאורחים הנלבבת הנהוגה בו), משתדלים ליצור להם חוג מכרים ולהכניסם בדרך זו לחברה הישראלית. ואילו יהושע גולברג נסל על עצמו לטפל בשתי משפחות של עולים, טיפול אינדיבידואלי מקיף, עד אשר יגיעו לגמר סידורם בשיכון, כחינוך הילדים ובעבודה. מדריך הוא אותם בכל שטחי החיים בארץ, בקשרים עם המוסדות שהעולה נזקק להם (בזולל קופת-חולים, לשכת המס, משרד הקליטה ועוד), בשעת הצורך - נלווה הוא אליהם בביקורם במוסדות השוגים, יועץ להם לגבי הסכת מקצוע וכדומה.

כל הכבוד לחברינו אלה על פעלם המבורך, ודאי שאין הם היחידים מביין אנשי קרמניץ המטפלים בכך מחוץ התנדבות, אך כאן סיפרנו רק על אלה שפעילותם בשטח זה הגיעה ליריעה.

---

פרסום דו"ח כספי. בחוברת זו מפורסם דו"ח כספי של ארגוננו, לשנים 1969 - 1970. הדו"ח לשנת 1969 הוגש ע"י הח' סיסלמן, ולשנת 1970 - ע"י מר יעקב קנדל, מנהל חשבונות העושה את עבודתו עבורנו בשכר. שני הדו"חות הוחקנו לדפוס ע"י הח' רוכל, הוא גם שקבע בזמנו את המיון של ההוצאה לסעיפיה וכך גם של ההכנסה. במשך שנים אחדות היו החשבונות מתנהלים ע"י הח' סיסלמן, אולם לאחרונה חל שיגור, מטעמי כריאות, אז החלים הועד להזמין מנהל חשבונות מהחוץ, בשכר. בחוברת הנאה אנו מקווים לפרסם את הדו"חות לשנים 1971, 1972. המחזור הכספי שלנו איננו גדול, אך גם הוא מחייב ניהול תקין של החשבונות, כיאות למוסד ציבורי. כספי הארגון שמורים בכנק הפועלים בשני חשבונות, האחד ללירות ישראליות והשני לדולרים, ברכיח של 6%. הפיחות הביא לנו אף הוא ריווח מסויים, וזה יבוא לידי ביטוי בדו"חות הבאים. לפני כן נשמר חלק מהרזרבה הכספית בניירות ערך שהביאו גם הם ריבית מסויימת (ב-1970 - - 269 ל"י). רוב ההכנסה באה מאח החברים שבו"ל, ואין זה לכבודם של חברינו בארץ. סעיף ההוצאה העיקרי הוא - "קול יוצאי קרמניץ", והוא גם סעיף גרעוני, מפאח אי-הדיוק בחשלושים מצד החברים. עם הנהגה הגבייה בעד ק.י.ק. על ידי בנק הדואר מתנהל גם שם חשבון לארגון, אך גם זה יבוא לידי ביטוי רק בדו"חות הבאים.

בשעת האזכרה השנתית הוחלט לבחור ועד בקורת, כנהוג במוסדות ציבור, והוסל על החברים ליטב ומורטנוי להרכיב את הועדה.

חובות קוראים. מחברר, שחברות ק.י.ק. נקראות לא רק ע"י יוצאי קרמניץ אלא גם ע"י אחרים, ולפרקים הם מוצאים בחוברות שלנו ענין רב. הנה כותב לנו מר דוב אלוני, חל-אביב, הפעיל בהנצחת קהילוח ע"י בתי-ספר:

" ידידי היקרים,

מדי פעם ופעם כשהדוור מגיש לי את החוברת "קול יוצאי קרמניץ" אני חוסף מידו, מתנפל עליה וקורא בה מיד את כל עשרות עמודיה ומזין אח עיני בעיצוב הגראפי והרישומים שהם בלי הפרזה כ"ענבים במדבר". אני מוצא ענין רב בכל רשימה ורשימה שבחוברת ובכל פעולה ומעשים טובים שלכם, ופעולתכם האחרונה, העברת סעריית ריב"ל שלכם לאוניברסיטה בחל-אביב - הרי זה ממש פלאי פלאים. אכן, הגדלתם לעשות.

מי יתן וחזכו להמשיך בפעולתכם זו מימים ימימה כל ימי חייכם.

שלכם בידידות ובכרכה,

דוב אלוני."

יהושע גולברג

להלן - חרגום המכתב שנחקבל מאח ארגון הפולנים יוצאי קרמניץ, בלונדון, בקשר לרצח

מינכן.

לונדון, 11 בספטמבר 1972.

ועד יוצאי קרמניץ  
דרך ליאוסולד 11  
לונדון, "ו" 5.

לכבוד  
היהודים יוצאי קרמניץ בישראל  
לידי מר יהושע גולברג  
תל-אביב, לה-גרדיה 67  
יד-אליהו.

קרמניצאים יקרים,

מוזעזעים בעומק נפשנו מהרצח הטרגי במינכן, אנחנו שולחים לכם,

יהורי קרמניץ, השתתפותנו הלבבית בצערכם וברכת עידוד.

אנחנו מבינים את המצב הקשה של העם היהודי ומתפעלים מהגבורה המלווה

אותו בבניית ויצירת מדינה בת זמננו.

אנחנו מלאים אמונה בלחי מעוררת בברכת אלוהים הנצחי עבור מדינת

ישראל שחובל להחזיקים ולהתמחח בבטחון ובשלום עם שכניה.

איחולינו הכי טובים עבורכם ועבור משפחותיכם.

בשם ארגון יוצאי קרמניץ:

|             |             |
|-------------|-------------|
| ה, צ'רנוצקה | א. הרמשבטקי |
| יו"ר        | המזכיר      |

הערה!

הגברת צ'רנוצקה היא אלמנתו של מר צ'רנוצקי, מי שהיה הסטארוסטה של העיר קרמניץ,

בחקופת שלטון הפולנים.

### ביום השנה למותו של מרדכי בר-מור ז"ל.

במלאות שלוש שנים למותו של בן-עירנו היקר, סגן אלוף מרדכי (מוסקי) בר-מור (בישביין) החקיימה, כבשנים הקודמות, אזכרה רבת-רושם. החלק הראשון של האזכרה הכיל סקס דתי על קברו בחלקה הצבאית של בית הקברות בקריית שאול.

החלק השני החקים באולם המועדון של מחנה הצבא, בו שימש מרדכי כמפקדו במשך שנים. הקהל הגדול של קרוביו וידידיו, קצינים וחיללים, חבריו לנשק, נסע עם סיום הסקס הדתי למחנה ומלא עד אפס מקום את אולם המועדון. שם נשאו את דבריהם ממקדיו ופיקודיו, חברו לבית הספר ליערנות כבילו-קרניצה, שלידי קרמניץ וחברנו סנוס, שהעלה את דמותה של העיר בה גדל מרדכי ואותה אהב כל כך, ואח דמותם של בני משפחתו שם.

באותו מעמד חולקו פרסים לשלושה חלמידים מבית הספר התיכון שבגוה-מגן, מקום מגוריה של משפחת בר-מור. פרסים כאלה המוענקים ככל שנה לחלמידים מצטיינים מקורם בקרן, שהקים לזכרו של מרדכי חבריו לנשק. אלה מבני עירנו שנכחו באזכרה הזאת הרגישו יחד עם הכאב הגדול על מותו ללא עת של מרדכי גם גאווה על בן-עירם, בשמעם את דבריהם הכנים והיוצאים מהלב של הנואמים. ראית בעליל, כי הדברים הנאמרים חודרים ללבו של קהל השומעים ויוצרים יחד אחו אוריה חרבותית ומרשימה מאוד. והיה בכך ביטוי של כבוד והערצה לו ראוי מרדכי ז"ל,

בועדת הקרן למילגות. בהסכם שלנו עם אוניברסיטת תל-אביב כלולה גם הבטחה (אשר כמוה כהתחייבות) "לעשות מאמצים לרכז כספים למילגות עבור עבודות מחקר בספרות מחקופת ההשכלה" (סעיף 5). בהמשך תצא ומתן התגבשה הצעה לייסד קרן למילגות כדבר של קבע, שחששם כרשות האוניברסיטה, ומסירותיה חתומה מדי שנה מילגות לחלמידי המחקר. בשעת האזכרה השנתית נאם על כך החבר פסח ליטב ודבריו נחקבלו בהבנה.

ביצוע הדבר הוטל על הוועדה לענייני הספרייה (ארגמן, ליטב, רוכל) אליה הצטרף גם הח' ד"ר ישראל רבינוביץ. הגישושים הראשונים בכוון זה נותנים תקווה שהדבר אמנם יבוצע בהיקף שהוועדה סיטנה לעצמה. עד כה התחייבו כבר משפחות אחדות בסכום של 1000 ל"י כל אחת, לזכר יקיריהם, ומחנהל משא ומתן מתקדם עם שורה של חברים מביין בעלי היכלת הכספית ובעלי הרצון הסוב. בארצות הברית עומדים לעזרת המיבצע החברים דוד רפופרט מניו-יורק וגחמן דטר, וההתחייבויות עד כה הן בסך 1600 דולר. הסוסייטי של יוצאי קרמניץ בניו-יורק דן גם הוא בפגייחה של הוועדה וההכרעה חיפול שם כנראה בקרוב. המדובר על תרומה נכבדה, בת 4 ספרות כדולרים, מהררובה של הסוסייטי.

לשם סיפול אינדיבידואלי באנשי חיפה פנחה הוועדה לחברים פורטנוי ורייזמן והם נענו לקריאת הוועדה.

בחוכרה זו מתפרסם מאמר יוחר מקיף בנושא זה מאת הח' פסח ליטב.



לאברהם ומניה אביר (ביברמן) ירושלים, לנשואי נכדט ספי, בן ללאה ויצחק מטיוק, תל-אביב,  
עם בחירת לבו חגיגה שזל.

לדבורה ושלום ברנסטיין, אשדוד, לנשואי בנס מאיר עם בחירת לבו אביבה.

לסוניה זינגר-וולברג ובעלה, תל-אביב, להולדת הנכדה ליאונורה, בת לפערל וצ'ארלז כהן.

לאברהם ועטיה חסיד, מושב חרוח, להולדת הנכד השמיני, טל, בן לנחמיה ושרה חסיד.

לבתיא ומשה לויחן, ירושלים, להולדת הנכדה סיגל, בת לתלמה ודני לויחן.

לאהרן (מוניה) ובלה מנדלבלט, פתח-תקוה, לנשואי בחם שושנה עם בחיר לבה אילן אסדרבן,  
ולהולדת הנכדה עינח, בת לפסח ולווילה מנדלבלט.

לצ'רנה מילגרום-שקורניק ולבעלה, חיפה, לנשואי בנס יצחק עם בחירת לבו.

לזינה ופסח קולר, פתח-תקוה, לנשואי בנס זאב עם בחירת לבו חנה.

לאבא ורחל קנלר, רמת-גן, לנשואי בחם מרים עם בחיר לבה אלן קלמן מצפת.

לכבה קריץ-רוכל ולבעלה יוסף, חיפה, להולדת הנכדה השניה, דקלה, בת לבנימין ופנינה קריץ.

לסוניה רדזינוביץ-אקסל ובעלה אדם, תל-אביב, לנשואי בחם דבורה עם בחיר לבה יעקב.

לדבורה חורן-פלדמן ובעלה יהושע, חדרה, להולדת הנינה הראשונה, בת לנכדתה לאה ויוסף קרס.

לגוסה ויוסף שיפרים להולדת הנכד אלירן, בנס של בחם בלהה ועמנואל רוג,

ליצחק גולצברג לנשואי נכדו אלה, בחם של מרדכי ועדה גולצברג, עם בח"ל יעקב קוזלובסקי.

לבתיא חרלוב (לפידוס) לנשואי בתה דינקה עם בחיר לבה צביקה.

לשמואל שפירא, בעלה של פאניה קנלר ז"ל, לנשואי בנו אילן עם בח"ל איידה אברמוביץ (ארה"ב).

י ע מ ד ו כ ו ל ס ע ל ה ב ר כ ה ו ת ר ב י נ ה ה ש מ ח ו ת

ב ק ה ל נ ו .